

Բ Ե Լ Ի Ա Ր Ը

Ձմեռ իրկուն մ'է: Մեծ մայր ու թոռնիկ՝ սեւ առիթին տակ՝ քիւրսիին աչքը նստեր են մեկտեղ:

— Եթէ պահքդ կոտրես, ժամ չ'երթաս, սուտ խօսիս, մենծերուդ խօսքն ու խրատը կոտրես, վա՛յն է պատեր գլխուդ, տղա՛ս, վա՛յն է պատեր գլխուդ. Բելիարը կուգայ, ականջդ բռնած մինչեւ Սուրբ Սարգսայ լեռը կը քաշկըռտէ քեզ, ոտքերդ ու ձեռքերդ կը կապէ ու լերան ցից գլուխէն վար կը նետէ քեզ, ետեւէդ ալ մեծկա՛կ ապառաժ մը գլտորելով: Էն ատեն Աստուած հասնի քեզի, օ՛ղուլ, Աստուած հասնի:

Մեծ մօր մանուշակ չրթները կը կծկուին, բամպկոտած գլխուն ծանր ելեւէջը կը դադրի ու աչքերը սեւ չիթին ծայրէն, ծուռ նայուածքով մը կը չափեն անօրինակ պոստումը թոռան մատղաշ յօնքերուն:

— Բելիարը ի՞նչ բանի կը նմանի, մենծ ալա:

— Ոչ մարդեղէն է լման, ոչ ալ դադան: Երկու դռայ պոյ ունի: Խուրձ մը մազ կայ գլուխը, երկու խուրձ ալ երեսներուն վրայ. ճրագ ճրագ աչքեր ունի, որ մութին մէջէն կը տեսնան, եւ հեռեւանց, շա՛տ հեռեւանց կրնան դատել. բրդոտ կուրծք մը իրենք՝ դո՛ւնու կուրծքին հաստութեամբը. դարձեկի պէս բազուկներ, գունտ ու ժիր թաթեր, որ դարկած բանը փսփս փսփս կ'ընեն. գերան գերան սրունքներ եւ ծանր ոտուրներ, որ կոխած տեղը մէկ մէկ հօր կը բանան:

— Անցած ատենը լեռ ձոր կը դողան, մի՛նա՛կ Սուրբ Սարգիսն է որ անասան կը կանգ-

նի: Իր առջեւէն իր հօտն առած, գայլ ու աղուէս կը փախին լեղապատառ, Լուսունկայ Քեռին, երկինքին երեսը գոյնը կը նետէ ու կը քարանայ: Ծուները կ'ոռնան եւ սողուն-ծակերէն ներս կը թխմուին...

— Ծունչի տեղ՝ քթին ծակերէն փոթորիկ կը փչէ, փոթորիկ՝ որուն դէմ ծառերը ճուկ ճուկ կ'ըլլան ու մինչեւ արմատներուն ծայրը կը սրսփան, ակերն ու աղբիւրները կը սառնին:

Ամառն ամբողջ՝ լեռներուն ծոցը կը կորսուի կը քնանայ կ'ըսեն. ձմեռ գիշերները միայն կ'արթննայ ու գեղ կ'իջնէ ձիւնով-բուքով պլլուած ու իր ծանր ոտքը կը տեղաւորէ ա՛յն երդիքներուն վրայ, ուր չար տղաք կը կծկուին անքուն...

Թոռնիկին գլուխը փուշ-փուշ կ'ըլլայ, մարմինին չորս բոլորը ասեղի ծայրեր կը մտնեն ու կ'ելեն:

Մեծ մայրը գօտիին ծալքէն փոքրիկ, կըլորիկ տուփ մը կը հանէ, մատի թեթեւ հար - ուածով մը կը ցնցէ դայն, պտղունց մը քթա - խոտ կը քաշէ եւ կուշտ մը կը փոնդտայ - հարբշօօ:

Թոռան քունը չի դար ալդ գիշեր: Անծանօթ ձեռք մը աչքին դէմ կը բերէ ու կը տանի պանիրի կտոր մը, որ ընկոյզի մը չափ կայ ու չկայ: Պանիրին կտորը, չես գիտեր ի՞նչպէս կ'ըլլայ, կ'աճի, Գնտիկ լերան չափ կ'ըլլայ ու իր գլխուն վրայ կը թափ: Մտերիմ ձայնի մը սառած ծուէնները, գիշերին խորունկէն փրթած, կուգան իր ականջին կը դարնուին.

— Եթէ պահքդ կոտրես, ժամ չ'երթաս, մենծերուդ խօսքն ու խրատը ոտքի տակ առնես, վա՛յն է պատեր գլխուդ, վա՛յր...:

Ի՞նչ մեղքը պահէ տղեկը: Այդ առաւօտ անպատճառ չար սատանան ըլլալու էր, որ մութ անկիւնէ մը գինք կանչեց մատին ծայրով, մինչեւ մառան տարաւ, կանանչ չինիին խուփը վերցուց ու իր լեզուին վրայ դրաւ աղի պանիրի ճերմակ, կարծր կտորը, որ մատնոցի չափ կար ու չկար... Հա՛ր սատանան... մատնոցի չափ...:

Դուրսը բուք կայ, աշխարհք կործում:

Թղթուած պատուհանին դէմ՝ ձիւնը իր դորշ ու պաղ կոնակը զարկեր նստեր է արդէն: Շուները խենթ ու խելառ կաղկանձումներ կը գալարեն փողոցին երկայնքն ի վար: Ծառերը ձեռքերնին ծունկերնուն կը զարնեն ու կուլան: Տանիքին վրայ անանուն ծանրութիւն մը կը նստի աստիճան առ աստիճան. դարձեկները կը չաթուտան, մարդակները կը ճարճատին հատ հատ: Տղեկը մութին մէջ երեսը կը խաչակնքէ, «Հայր մեր» կը կրկնէ քանի՜ հեղ, գլուխը վերմակին տակ կը քաշէ ու կոնակը մեծ մօր կըռնակին տուած կը սպասէ...:

Հեռաւոր որոտում մը գիշերին կողը կը ճեղքէ յանկարծ: Գետինը կը դողայ, կը դողայ ու տեղը կը նստի:

Դէմ-լուս է: Ժամուն կոչնակն ու հաւթառին աքաղաղը մէկ բերան կը կանչեն:

Գնտիկ լերան ետեւէն արեւը իր դեղնած երեսը կ'երեւցնէ հիմա:

Թոռնիկը փայտէ թին չալկած՝ տանիք կը նետուի շիտակ: Մեծ մայրն ալ անոր ետեւէն կը սողայ հին ցախաւելը թեւին տակ սեղմած:

Ձիւն, ո՛ւր դառնաս ձիւն: Գեղին տանիքները մարմար կտրեր են: Հեռուն՝ Սուրբ Սարգիսը արեւով ու մշուշով հիւսուած դօտի մը մէջքը փաթթեր կեցեր է: Աշխարհքը փլի՜ հողը չէ:

Թոռնիկը թիով, պառան աւելով ձիւն կը քերեն հիմա:

— Բեւիարը չեկաւ, այա՛... Ի՞նչ մեղքս պահեմ... Երեկ... Երեկ պահքս կոտրեցի, բայց Բեւիարն ինչո՞ւ չեկաւ, չիտակն ըսէ, ինչո՞ւ չեկաւ:

— Մեղա՛յ, ըսէ՛, տղաս, մեղա՛յ, եւ փա՛ռք տուր Տիրոջը որ Բեւիարը չեկաւ:

— Բայց ինչո՞ւ չեկաւ:

— Չլսեցի՞ր: Կ'ըսեն թէ էս գիշեր Սուրբ Սարգսայ քարերէն մէկը փրթեր վար ինկեր է տեղէն, Բեւիարն ըլ տակը մնացեր, ցրեղ ցրեղ եղեր է:

Մեծ մայրը քը՛ստ, քը՛ստ աւելը կը զարնէ. թոռն ալ, ուժ առած, փայտէ թին ծայրովը ձիւնի բլուր մը կը հրէ, կը հրէ եւ փա՛թ ցուրէն վար կը չրջէ:

Յարիներ ետք գեղացի պատանի մը Սուրբ Սարգիսի լերան ոտքը պառկած ժայռի մը մամռոտ կոնակին վրայ սա տողերը կը դրէ խոչոր գամի մը ծայրովը.

«Աստ հանգչի մի ոմն Բեւիար, որ ձմեռ գիշեր մը գեղացի տղեկ մը թերխաչ սիրտը քամեց, բայց ի՛նք եղաւ շանսատակ՝ Սուրբ Սարգիսի քարին տակ»:

Դեկտ. 1934

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՆՈՒՐԻԿԵԱՆ

Վեպր Նիւ Եորք